

بررسی و تحلیل ویژگی‌های منحصر به فرد نظام برنامه‌ریزی فضایی در بلژیک

الهام فلاح منشادی

دانشجوی دکتری شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.

(تاریخ دریافت: ۸۹/۳/۳۱؛ تاریخ تصویب: ۸۹/۱۰/۱۶)

چکیده

بررسی نظام برنامه‌ریزی فضایی در کشورهای مختلف می‌تواند راهنمایی در راستای اتخاذ تصمیمات مقتضی جهت بهبود نظام عملکردی برنامه‌ریزی در کشور باشد. کشور بلژیک با وجود مساحت کم آن دارای نظام برنامه‌ریزی منحصر به فردی است، که ناشی از موقعیت ویژه سیاسی و اجتماعی این کشور است. بلژیک دارای سیستم فدرالی متشکل از سه جامعه فرهنگی و سه منطقه اقتصادی است که برنامه‌ریزی فضایی در حیطه اختیارات مناطق اقتصادی قرار می‌گیرد و هر یک از مناطق سیستم برنامه‌ریزی متفاوتی را دنبال می‌نمایند. در این مقاله ابتدا ویژگی‌های عمومی کشور بلژیک بیان شده و در ادامه مشکلات شهرنشینی و در نهایت، خلاصه‌ای از سیستم برنامه‌ریزی فضایی در این کشور مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی

برنامه‌ریزی فضایی، نظام برنامه‌ریزی، سیاست‌های شهری، بلژیک.

مقدمه

اکثر کشورهای جهان در اوایل دهه ۱۹۰۰ نخستین قوانین برنامه‌ریزی فضایی خود را در واکنش به فشارهای روز افزونی که در امر توسعه و معضلات ناشی از نابسامانی‌ها و پیچیدگی‌هایی که این امر به وجود آورده بود، وضع نمودند. از آن تاریخ تاکنون حوزه برنامه‌ریزی گسترش و توسعه قابل ملاحظه‌ای یافته، بویژه پس از خاتمه جنگ جهانی دوم که برای تنظیم و هماهنگ ساختن سرمایه‌گذاری‌های بخش دولتی در برنامه‌ریزی، برنامه‌ریزی جامع‌تری در کشورها رواج یافت، گسترش حوزه‌های برنامه‌ریزی نیز شتاب بیش‌تری به خود گرفت (قریب، ۱۳۸۷، ص ۱۲). کشور بلژیک در شمال غربی اروپا واقع شده و دارای جمعیتی حدود ۱۰ میلیون نفر است. بلژیک با توجه به موقعیت ویژه خود از فرهنگ‌هایی با زبان‌های متفاوت تشکیل شده است. همین تفاوت فرهنگی و زبانی موجب شکل‌گیری نظام منحصر به فرد حکومتی در بلژیک شده است.

در گذشته بلژیک حکومت بسیار متمرکزی داشته و برنامه‌ریزی فضایی نیز در دست دولت مرکزی بوده است. بر اثر اصلاحاتی که در طول قرن بیستم صورت گرفت و تغییراتی که به ویژه در سال‌های ۱۹۷۰، ۱۹۸۰ و ۱۹۸۸ در قانون اساسی داده شد، بلژیک هم به یک کشور فدرال منحصر به فرد متشکل از دولت فدرال در بروکسل، سه جامعه زبانی (جامعه فلاندری هلندی زبان، جامعه فرانسوی و جامعه آلمانی زبان) و سه منطقه (فلاندر، والون و منطقه پایتختی بروکسل) تبدیل شد (توفیق، ۱۳۸۴، ص ۱۲۰). این اصلاحات ناشی از تضادهای به وجود آمده بین دو نژاد اصلی هلندی زبان و فرانسه زبان و گروه کوچکی از آلمانی زبانها می‌باشد. بلژیک با توجه به موقعیت جغرافیایی ویژه خود واقع در قلب اروپای صنعتی از مشکلات زیست محیطی و شهرنشینی فراوانی رنج می‌برد که تضادهای بین منطقه‌ای به آنها دامن زده است. برنامه‌ریزی فضایی در بلژیک در حیطه اختیارات مناطق است و هر یک از مناطق سیاست‌های برنامه‌ریزی متفاوتی را دنبال می‌نمایند. در بررسی نظام برنامه‌ریزی فضایی در بلژیک سطوح برنامه‌ریزی، مسؤولان برنامه‌ریزی فضایی، قوانین کلیدی در ارتباط با برنامه‌ریزی فضایی و نهایتاً طرح‌های تهیه شده در هر سطح ارائه شده و در بخش آخر در جدولی هر یک از موارد فوق در سه منطقه بلژیک با هم مقایسه گردیده است که نشان دهنده تفاوت اساسی ماهیتی بین برنامه‌ریزی در مناطق مختلف کشور می‌باشد.

ویژگی‌های عمومی کشور^۱

کشور پادشاهی بلژیک در شمال غربی اروپا واقع شده و عضو اتحادیه اروپا و ناتو می‌باشد. بلژیک مساحتی حدود ۳۰۵۲۸ کیلومتر مربع را می‌پوشاند و جمعیتی حدود ۱۰/۷ میلیون نفر دارد. بلژیک با فرانسه، آلمان، لوکزامبورگ و هلند مرز مشترک دارد. آب و هوای بلژیک معتدل ساحلی با بارش و رطوبت در همه فصول است. به علت تراکم بالای جمعیتی، موقعیت آن در مرکز اروپای غربی و عدم تلاش‌های سیاسی کافی، بلژیک با مشکلات زیست محیطی جدی رو به روست. بلژیک به طور وسیعی اقتصاد خود را جهانی نموده و به خصوص زیرساخت‌های حمل و نقل آن با بقیه اروپا تلفیق شده است. موقعیت آن در قلب منطقه فوق، صنعتی شده به آن کمک کرده که پانزدهمین کشور بزرگ تجاری جهان در ۲۰۰۷ باشد. اقتصاد آن با نیروی کار تولیدی بالا، GNP بالا و سرانه صادرات بالا شناخته می‌شود.

با توجه به موقعیت جغرافیایی ویژه آن، بلژیک ترکیبی از زبان‌های مختلف شامل فلاندرهای هلندی زبان در شمال، والونی‌های فرانسه زبان در جنوب و گروه کوچکی از آلمانی زبان‌ها در جنوب غربی می‌باشد. منطقه بزرگ بروکسل، که در برگرنده پایتخت و دولت فدرال بلژیک است، از نظر اداری دو زبانه است و یک اجتماع کوچک آلمانی زبان در والون غربی وجود دارد. تنوع زبانی و تضادهای فرهنگی و سیاسی در تاریخ سیاسی و پیچیدگی سیستم دولتی بلژیک انعکاس پیدا کرده است. بلژیک با واقع شدن در منطقه بلونکس از اواخر قرون وسطی تا قرن ۱۷، یک مرکز موفق تجاری و فرهنگی بوده است. از قرن ۱۹ تا انقلاب بلژیک در ۱۸۳۰، بسیاری از نبردها بین نیروهای اروپایی در منطقه بلژیک اتفاق افتاده که باعث شده این کشور به میدان جنگ اروپا تبدیل شود، شهرتی که با دو جنگ جهانی قوت یافت. بلژیک مشتاقانه در انقلاب صنعتی مشارکت داشته و طی دوران قرن بیستم چندین مستعمره در آفریقا را در تصرف داشته است. در نیمه دوم قرن بیستم تضادهای همگانی بین فلامینگرها و فرانکوفنها ناشی از تفاوت‌های فرهنگی از یک طرف و تحول اقتصادی نامتقارن فلاندر و والونیا از طرف دیگر پدیدار گردید. این تضاد همچنان فعال، باعث دستیابی به اصلاحات شکلی اتحاد ایالت بلژیک به یک

۱. برگرفته از سایت www.wikipedia.com

ایالت فدرال شد.

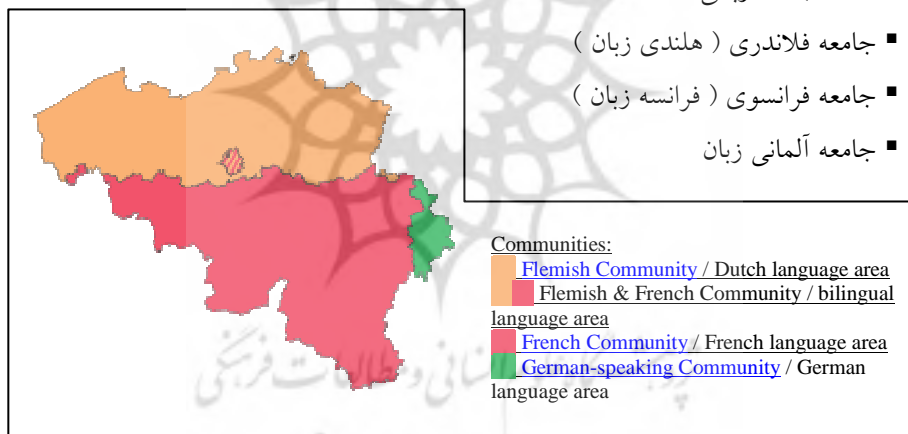
سابقه اختلافات منطقه‌ای در بلژیک به عادت مرسوم در دربارهای بورگاندیان^۱ و هابزبورگیان^۲ برمی‌گردد. در قرن نوزدهم فرانسوی زبان‌ها به طبقه بالاتر حکومتی تعلق داشتند و کسانی که فقط هلندی صحبت می‌کردند، شهروند درجه دو محسوب می‌شدند. در اواخر آن قرن، و در طی قرن بیستم، جنبش‌های فلاندر در جهت تلافی این موقعیت پدیدار گردید. در حالی که والون و بیش‌تر بروکسلی‌ها فرانسه را به عنوان زبان اول خود قبول داشتند، فلاندر این را رد کرد و هلندی را به عنوان زبان اداری فلاندر توسعه داد. به دنبال جنگ جهانی دوم، سیاست‌های بلژیک تحت تسلط خودمختاری دو جامعه زبانی اصلی قرار گرفت و بحران بین جامعه‌ای گسترش یافت تا اینکه قانون اساسی جهت کاهش تضاد موجود اصلاح شد.

بر اساس چهار منطقه زبانی تعریف شده در ۶۳-۱۹۶۲ (منطقه‌های زبانی هلندی، دوزبانی، فرانسه و آلمانی)، بازبینی پی‌درپی قانون اساسی کشور در ۱۹۷۰، ۱۹۸۰، ۱۹۸۸ و ۱۹۹۳ یک ایالت فدرال منحصر به فرد با قدرت سیاسی مجزا در سه سطح تأسیس گردید:

۱. دولت فدرال، در بروکسل

۲. سه جامعه زبانی:

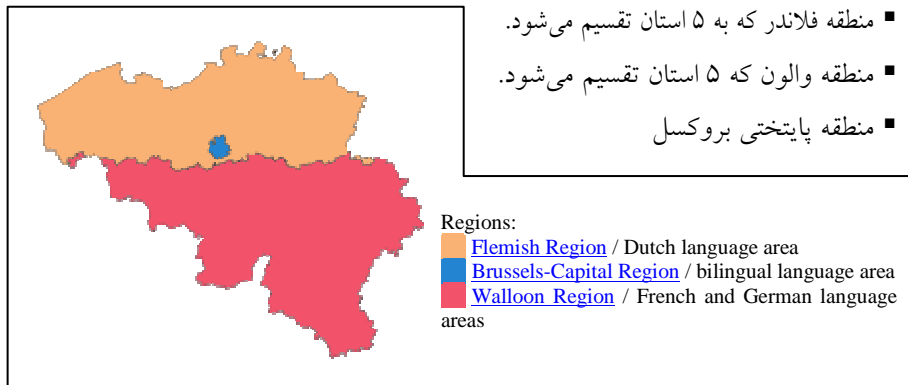
- جامعه فلاندری (هلندی زبان)
- جامعه فرانسوی (فرانسه زبان)
- جامعه آلمانی زبان

1 . Burgundian

2 . Habsburgian

۳. سه منطقه :

قوه مقننه فدرال دولت بلژیک از یک سنا و مجلس نمایندگان تشکیل شده است. مجلس سنا از ۴۰ سیاستمدار که مستقیماً انتخاب می‌شوند و ۲۱ نماینده که بوسیله ۳ مجلس جوامع منصوب می‌شوند، ۱۰ سناتور انتخاب شده و ولیعهد به عنوان سناتورهای صاحب حق (قدرتمند) که در عمل رای آن‌ها گرفته نمی‌شود، تشکیل شده است. ۱۵۰ نماینده مجلس در یک سیستم رای‌گیری متناسب از ۱۱ محدوده مربوطه انتخاب می‌شوند. بلژیک از معدود کشورهایی است که رای‌گیری اجباری دارد. پادشاه بالاترین مقام دولتی است که امتیازات محدودی دارد. او وزرا شامل نخست وزیر را که مورد اعتماد مجلس نمایندگان است، جهت تشکیل دولت فدرال منصوب می‌کند.

سیاست شهری در کشور بلژیک^۱

بلژیک از شهرنشین‌ترین ملت‌های اروپایی است، و حدود ۹۷ درصد از جمعیت ۱۰ میلیونی آن در نواحی شهری زندگی می‌کنند. تراکم جمعیت ۳۳۷ نفر در هر کیلومتر مربع است. بلژیک فقط یک شهر، بروکسل با جمعیت بالای یک میلیون نفر دارد. شهرهای مهم دیگر آن آنت وروپ^۲ (۴۵۲ هزار نفر)، چنت^۳ (۲۲۸ هزار نفر)، چارلئوری^۴ (۲۰۰ هزار نفر)،

۱. برگرفته از سایت <http://www.eukn.org/belgium/belgianurbanpolicy/index.html>

2 . Antwerp
 3 . Ghent
 4 . Charleroi

لییگو^۱ (۱۸۴ هزار نفر) می‌باشد. این شهرها به وسیله شهرهای با سایز متوسط مانند بروگس^۲ (۱۱۶ هزار نفر)، نامار^۳ (۱۰۵ هزار نفر)، مونس^۴ (۹۱ هزار نفر) و لیوون^۵ (۹۰ هزار نفر) دنبال می‌شود. ۹ شهر با سایز متوسط دیگر ۶۰ هزار نفر یا بیش تر جمعیت دارند: آلت^۶، سراینگ^۷، چنک^۸، تورنای^۹، هاسلت^{۱۰}، اوستند^{۱۱}، سنت نیکلاس^{۱۲}، مارسل^{۱۳}، لیویر^{۱۴}، این شهرها در سه منطقه بلژیک: فلاندر (منطقه هلندی زبان در شمال)، منطقه شهری دوزبانی بروکسل، و والون (منطقه فرانسه زبان در جنوب، با جامعه آلمانی زبان در ناحیه شرقی) قرار دارند.

در دهه‌های اخیر، فلاندر پیشرفت اقتصادی برجسته داشته است، مهاجرت شهری در تعداد زیاد متوقف شده و درجه رضایت ساکنین در ارتباط با شهرهای آن‌ها در سطح بالایی قرار دارد. هر چند فلاندر از افزایش اخیر در قیمت‌های مسکن رها نشده، ولی این قیمت‌ها در مقایسه با کشورهای همسایه کاملاً شایع است.

منطقه شهری بروکسل در ۱۹۸۹، در رأس شهرهای ۱۹ بخش اصلی تأسیس شد. ۵۰ درصد از مشاغل بروکسل به وسیله مردم خارج از منطقه اشغال می‌شود، در حالی که نرخ بیکاری درونی تا ۲۲ درصد در ۲۰۰۴ می‌رسد. بخش جمعیت ثروتمندتر به علت مشکلات مالی مهم برای منطقه بروکسل از شهر به طرف دو منطقه دیگر حرکت می‌کنند.

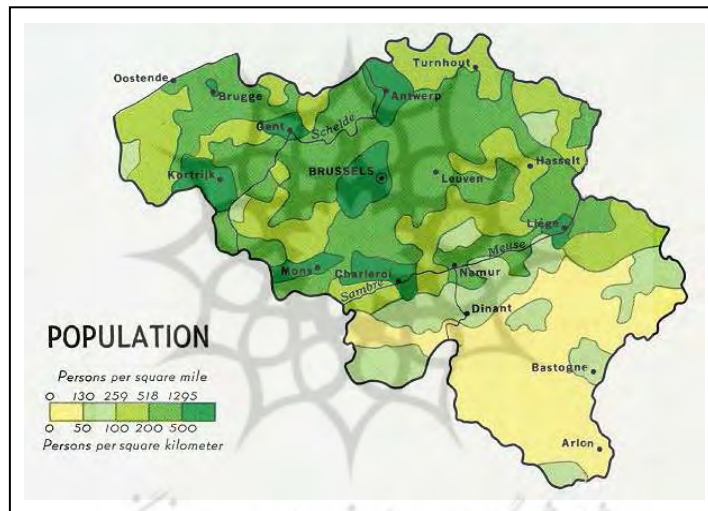
والون در حال حاضر صنعت‌زدایی شهری شناخته می‌شود. والون در ابتدا میزبان تمرکز صنعت شهری، به طور ویژه زغال‌سنگ و فولاد، با کارخانه‌ها و کارگاه‌های تولیدی عموماً واقع در نزدیک خانه‌های کارگران بوده است، ولی در حال حاضر ارتباط بین زندگی و کار منقطع شده است.

- 1 . Liège
- 2 . Bruges
- 3 . Namur
- 4 . Mons
- 5 . Leuven
- 6 . Aalst
- 7 . Seraing
- 8 . Genk
- 9 . Tournai
- 10 . Hasselt
- 11 . Ostend
- 12 . Sint-Niklaas
- 13 . Mechelen
- 14 . La Louvière

مشکلات اصلی شهرنشینی در بلژیک^۱

در ارتباط با مشکلات شهرنشینی، بلژیک دارای مسائلی مضاعفی است که باید در برنامه‌ریزی‌ها در نظر گرفته شود. از جمله مشکلات اصلی شهرنشینی در بلژیک می‌توان به تراکم جمعیتی بالا، قرار گرفتن در محل تقاطع جاده‌های اروپا، تضاد بین دو منطقه و ناکارآمدی سیاست‌های شهری و روستایی اشاره نمود. در ادامه هر یک از موارد فوق بیش‌تر توضیح داده می‌شود.

- تراکم جمعیتی بالا: بلژیک یکی از شهرنشین‌ترین کشورهای جهان است. بلژیک ۱۵ منطقه شهری دارد که حداقل ۸۰۰۰۰ ساکن دارد، که حدود ۵۳ درصد از کل جمعیت محسوب می‌شود. این منطقه‌های شهری معمولاً در شمال کشور دیده می‌شوند. در والونها هرچند بیش‌ترین جمعیت در اطراف کمربند صنعتی متصل با مونس، لیوویر، نامار، و لییگ متمرکز شده است، در حالی که بقیه منطقه نسبتاً پراکنده با تراکم کم‌تر از ۵۰ نفر در هر کیلومترمربع از جمعیت پوشیده شده است.

- محل تقاطع جاده‌های اروپا و مشکلات جابه‌جایی در حال افزایش: بلژیک محل تقاطع جاده‌های اروپای غربی است، جایی که جاده‌های اصلی شمالی - جنوبی و شرقی - غربی با هم برخورد می‌کنند. این نه تنها استفاده از زمین برای زیرساخت‌های جاده‌ای

۱. برگرفته از سایت <http://www.diplomatie.be/en/belgium/belgiumdetail.asp>

را افزایش می‌دهد، بلکه عاملی مهم در جذب فعالیت‌های اقتصادی و مردم برای اسکان در منطقه است.

- تضاد بین والوانی‌ها و فلاندرها: تضاد بین سطوح شهری شدن در فلاندرها و والوانی‌ها می‌تواند در استفاده از زمین، برنامه‌ریزی شهری و روستایی و مشکلات زیست محیطی دیده شود. در این مورد، منطقه پایتختی بروکسل کاملاً متفاوت است.
  - سیاست برنامه‌ریزی شهری و روستایی: بروکسل، پایتخت اروپا، یک تراکم شهری است که مرزهای آن تا ورای منطقه پایتختی بروکسل و درون فلاندرها کشیده شده است. سیاست برنامه‌ریزی شهری و روستایی به طور وسیعی به وسیله برنامه‌ریزی شهری ملی ۱۹۶۲ تعریف می‌شود که: تقسیم بین نواحی ذخیره شده برای زندگی و آن‌هایی که برای اشتغال (کار محل مخصوص خود را دارد) را مشخص می‌کند.
- بعد از فدرالیزسیون در ۱۹۸۰، برنامه‌ریزی شهری و روستایی و برنامه‌ریزی محیطی تحت نظارت مناطق قرار گرفت. در نتیجه، از آن زمان، مناطق برای تنظیم سیاست‌های خود و برای ایجاد قوانین مؤثر بر برنامه‌ریزی شهری و روستایی و محیط خودمختار شده‌اند. به همین دلیل تفاوت بین سیاست‌های اجرا شده در مناطق مختلف مشکلاتی را ایجاد نموده است.

خلاصه‌ای از سیستم برنامه‌ریزی فضایی در بلژیک^۱

به منظور بررسی سیستم برنامه‌ریزی فضایی در بلژیک ابتدا نواحی برنامه‌ریزی فضایی معرفی شده، در ادامه مسئولان امور برنامه‌ریزی فضایی در سطوح مختلف، قوانین کلیدی جهت برنامه‌ریزی در هر سطح و در نهایت، برنامه‌های فضایی تهیه شده در هر سطح معرفی خواهند شد.

نواحی برنامه‌ریزی فضایی

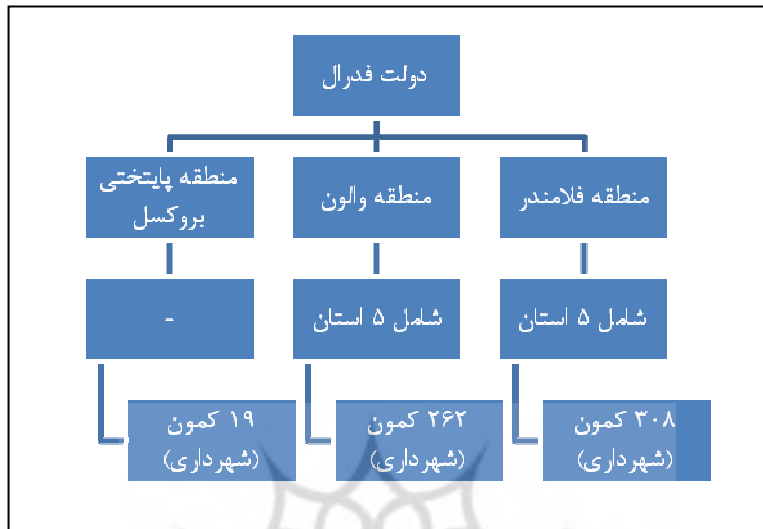
در نتیجه استقلال حاصل شده در ۱۸۳۰، بلژیک تبدیل به یک کشور با سیستم ایالات متحده گردید که قدرت تصمیم‌گیری از پارلمان ملی و دولت ملی ناشی می‌شود. پس از اجرای چهار اصلاح ایالتی (در ۱۹۷۰، ۱۹۸۰، ۱۹۸۹-۱۹۸۸ و ۱۹۸۳) بلژیک به آنچه امروز

^۱. برگرفته از سایت www.espace-project.org

است، تبدیل گردید: یک کشور که با هویت‌های منطقه‌ای و فرهنگی در یک ساختار فدرال واحد تطبیق داده شده است.

اتحاد بلژیک ۱۸۳۰ به وضع موجود، ساختار پیچیده‌تری در سه سطح زندگی بخشید: سطح بالاتر شامل ایالت فدرال است، جوامع و منطقه‌ها، سطح میانه بوسیله استان^۱، و سطح پایین‌تر کمون^۲ است.

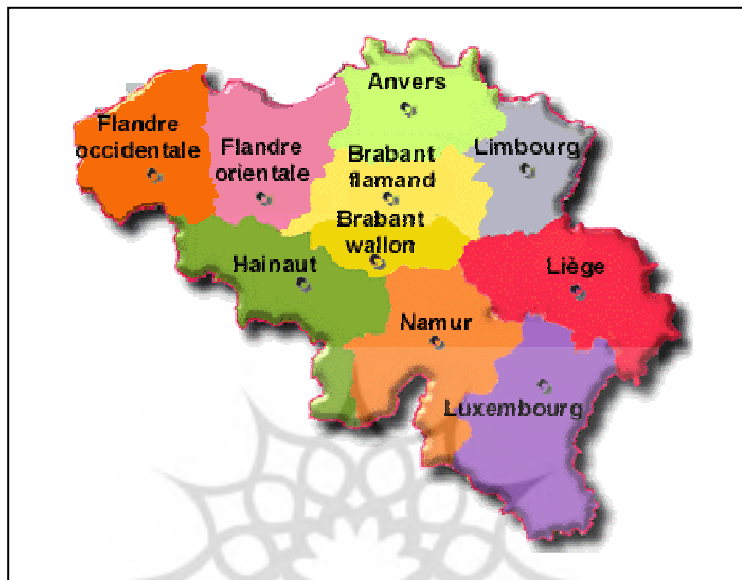
در این ارتباط، بلژیک از سه جامعه (جامعه فلاندرها، جامعه فرانسوی و جامعه آلمانی زبان)، سه منطقه (منطقه فلاندر، منطقه پایتختی بروکسل، منطقه والون)، ۱۰ استان فلاندر شرقی^۳، فلاندر غربی^۴، جامعه والوان^۵، جامعه فلاندر^۶، آنت ورپ^۷، نامار^۸، لوگزامبورگ^۹، لیمبورگ^{۱۰}، لیگ^{۱۱} و هاینات^{۱۲}، ۵۸۹ کمون تشکیل شده است.

- 1 . Provinces
- 2 . Commune
- 3 . East Flanders
- 4 . West Flanders
- 5 . Walloon Brabant
- 6 . Flemish Brabant
- 7 . Antwerp
- 8 . Namur
- 9 . Luxembourg
- 10 . Limburg
- 11 . Liège
- 12 . Hainaut

سه سطح منطقه‌ای به سطوح استانی و شهری به شرح زیر تقسیم می‌شود:
 فلاندرها یا منطقه: فلانمیش ۵ استان (لوگزامبورگ، لییگ، نامار، هاینات، جامعه والوان)
 و ۳۰۸ شهرداری.

والونیا یا منطقه والون : ۵ استان لییگ، نامار، هاینات، جامعه والوان و لوگزامبورگ
 ۲۶۲ شهرداری است.

منطقه پایتختی بروکسل : ۱۹ شهرداری

مسئول برنامه‌ریزی فضایی در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی

در سطح ملی

دولت فدرال مسئولیت مدیریت هر موضوعی که بر خواست همه بلژیک اثرگذار است، مستقل از ویژگی‌های زبانی، فرهنگی و منطقه‌ای را بر عهده دارد: برای مثال، امور خارجی، دفاع ملی، امور دادگستری، مالی، اجتماعی و سهم اصلی سلامت عمومی و امور خانوادگی. به علاوه ایالت فدرال همه مسئولیت‌هایی را که بلژیک و هویت فدرال در اتحاد اروپا و ناتو را تضمین می‌کند، بر عهده دارد.

بلژیک مطابق قانون اساسی یک رژیم سلطنتی است که، به عنوان نتیجه‌ای از چهار

بازبینی متوالی طبق قانون اساسی (در ۱۹۷۰، ۱۹۸۰، ۸۸-۱۹۸۹ و ۱۹۹۳)، به یک ایالت فدرال تبدیل شده است. بلژیک ترکیبی از جوامع (جامعه فلاندر، جامعه والونی‌ها بروکسل و جامعه آلمانی زبان) و سه منطقه (منطقه فلاندر، منطقه والون و منطقه پایتختی بروکسل) است.

جوامع منطبق بر گروه‌بندی جمعیتی، بر اساس زبان آن‌ها (هلندی، فرانسه و آلمانی، همگی به عنوان زبان‌های اداری شناخته شده است) و هویت فرهنگی است. بنابراین مردم هلندی زبان بروکسل متعلق به جامعه فلاندر، جامعه فرانسوی زبان متعلق به جامعه والونی است. مناطق بر اساس پایه‌های محلی تعریف می‌شود.

قدرت تصمیم‌گیری بین ایالت فدرال، جوامع و مناطق تقسیم می‌شود، که حتی در موقعیت و پرداخت مخارج نقش دارند، ولی نقش آن‌ها به وسیله دایره صلاحیت‌ها تشخیص داده می‌شود.

ایالت فدرال مسؤول دادگستری (شامل پلیس فدرال)، امنیت اجتماعی (شامل مستمری بگیران)، امور مالی، سیاست خارجی، دفاع ملی، بخش‌های به خصوصی از اقتصاد مانند قیمت‌ها و سیاست درآمدی، همراه با یک قسمت مهم از سلامت عمومی، رفاه داخلی، تعاونی توسعه است. ایالت فدرال هم‌چنین مسؤول هر موضوعی است که در حیطه اختیار جوامع و مناطق نیست. نهایتاً دولت فدرال همه مسؤولیت‌های بلژیک و مواردی که هویت یکپارچه آن در ارتباط با اتحادیه اروپا، ناتو و سازمان ملل را نشان می‌دهد، برعهده دارد. ایالت فدرال هیچ قدرت صریحی در ارتباط با سیستم برنامه‌ریزی فضایی ندارد. برنامه‌ریزی فضایی در طی سطوح منطقه‌ای، کنترل می‌شود. هر چند، اصول پایه از برنامه‌ریزی فضایی ملی در سال ۱۹۶۲ و برنامه‌ریزی شهری اتخاذ شده است.

در سطح منطقه‌ای

در سطح پایین‌تر از دولت فدرال جوامع و مناطق قرار دارند. جوامع در ارتباط با موضوعات مرتبط با مردمی که آن را شامل می‌شود، مانند زبان، فرهنگ و آموزش اختیار عمل دارند و مناطق در ارتباط با موضوعات منطقه‌ای مانند برنامه‌ریزی شهری، محیط زیست و اشتغال دارای اختیار و مسؤولیت هستند. بنابراین برنامه‌ریزی فضایی در حیطه اختیارات مناطق قرار می‌گیرد.

در ارتباط با برنامه‌ریزی فضایی در بلژیک باید گفت که یک سیستم برنامه‌ریزی

منسجم و واحد در سطح ملی بلژیک وجود ندارد، بلکه سه سیستم برنامه‌ریزی مستقل و مجزا در بلژیک وجود دارد. هر کدام از مناطق در نواحی تحت پوشش خود دارای اختیار بوده و هم‌چنین در ارتباط با مباحث مرتبط با برنامه‌ریزی فضایی مانند توسعه اقتصادی، اشتغال، کشاورزی، سیاست آب، مسکن، انرژی، کارهای عمومی و حمل و نقل (به استثنای راه آهن)، محیط زیست، احیای روستایی و حفاظت منابع طبیعی مختار هستند. هم‌چنین مناطق برای تحقیقات علمی و ارتباطات بین‌الملل در زمینه‌های فوق‌الذکر مسؤول هستند.

سه منطقه بلژیک مسؤولیت برنامه‌ریزی فضایی را به حاکمیت و اجرا، مسؤولان استانی و مسؤولان شهری محول کرده‌اند. سیستم برنامه‌ریزی بر اساس کنترل چارچوبی است، بدین معنی که برنامه‌ها در سطوح پایین‌تر (با مشخصات دقیق‌تر) نباید در تضاد با برنامه‌ها در سطوح بالاتر باشد.

جوامع نباید تاثیری بر برنامه‌ریزی فضایی داشته باشند، چنانکه ذکر گردید، آن‌ها اساساً برای آموزش، رفاه فرهنگی، استفاده از زبان و موضوعات مرتبط با شخصیت‌سازی^۱ مسؤول هستند مانند سیاست‌گذاری در ارتباط با بهداشت، حفاظت از کودکان، کارگران اجتماعی، پذیرش مهاجران. جوامع هم‌چنین برای تحقیقات علمی و ارتباطات بین‌الملل در زمینه‌هایی که تحت اختیارشان است، مسؤول هستند.

در سطح محلی

مرحله اجرایی پایین‌تر به استان‌ها و شهرداری‌ها^۲ محول شده‌است. آن‌ها باید در ارتباط با حیطه اختیارات و قدرت فدرال، جوامع و منطقه‌ای، متفاوت عمل نمایند و تابع همه قدرت‌های بالاتر باشند.

در منطقه والون استان‌ها فقط نقش توصیه‌ای در ارتباط با برنامه‌ریزی فضایی دارند، هر چند کنترل‌هایی بر ارایه مجوز برای برنامه‌ریزی را دارند. در مقابل، در منطقه فلاندر استان‌ها مسؤولیت برنامه‌ریزی کامل روی منطقه‌شان را دارند.

پایین‌ترین مرحله اجرایی به وسیله شهرداری‌ها شکل می‌گیرد، که نزدیک‌ترین جایگاه قدرت به مردم است. مانند استان‌ها آن‌ها نیز باید با قدرت‌های رده بالاتر خود در ارتباط

1 . Personalisable

2 . Municipalities

باشند: شهرداری‌ها باید تصمیمات برنامه‌ریزی فضایی را ارایه دهند یا به سطح منطقه‌ای پیشنهادهایی را برای تصویب نهایی ارایه دهند. منطقه والون در حال حاضر یک روش غیر متمرکز را به کار گرفته که به شهرداری‌ها اختیارات بیش‌تری ارایه می‌کند، که آن‌ها امکان انطباق و پیروی از شرایط برنامه‌ریزی اصلی را پیدا می‌کنند.

قانون کلیدی در ارتباط با سیاست برنامه‌ریزی فضایی و دستورالعمل سیاسی در هر سطح

در سطح ملی

سازمان فضایی ۱۹۶۲ و اقدام برنامه‌ریزی شهری، مسؤولیت برنامه‌ریزی فضایی را بین سطوح منطقه‌ای، شهرداری و استانی تقسیم می‌کند.

در سطح منطقه‌ای

سه منطقه به نام‌های فلاندر، والون و پایتخت بروکسل هستند. همه سیاست‌های آن‌ها بر اساس اقدام برنامه‌ریزی فضایی ۱۹۶۲ است، اگرچه از دهه ۱۹۸۹ آن‌ها برای تفسیر اقدامات به روش خودشان آزاد هستند، که تفاوت در اولویت‌ها، سیاست‌ها و سیستم‌های برنامه‌ریزی را نتیجه می‌دهد.

- **منطقه فلاندر:** تا ۱۹۹۶ منطقه فلاندر بر اساس سیستم برنامه‌ریزی فضایی منطقه‌ای مبتنی بر چارچوب و اصول اقدام برنامه‌ریزی فضایی ۱۹۶۲ است. هر چند در ۱۹۹۶ مجریه فلاندر دستورالعمل برنامه‌ریزی فضایی را تعریف نمود. دستورالعمل جدید در ۱۹۹۹ تصویب شد که در نوامبر ۲۰۰۳ بازبینی شد. دستورالعمل برنامه‌ریزی ساختار فضایی و برنامه‌های اجرایی فضایی در سطوح منطقه‌ای، استانی و شهرداری‌ها توسعه یافت.

- **منطقه والون:** آن‌ها همه قوانین ۱۹۸۴ در قانون^۱ (قانون والون ۱۹۸۴ - CWATUP) کنار هم قرار می‌دهند. تغییرات قابل توجه در این قانون از آن زمان ایجاد شده است. قوانین نهایتاً در دسامبر ۲۰۰۳ بازبینی شد. CWATUP رابه توسعه برنامه‌های زیر احتیاج دارد: برنامه ساختار منطقه‌ای والون^۲، قانون شهری منطقه‌ای^۳، برنامه زیر منطقه‌ای^۴،

- 1 . Wallon de l'Aménagement du Territoire, de l'Urbanisme et du Patrimoine
- 2 . Le Schéma de développement de l'espace régional
- 3 . Règlement régional d'urbanisme
- 4 . Plan de secteur

برنامه ساختاری شهرداری^۱، برنامه مدیریت شهرداری^۲، قانون شهری شهرداری^۳ و برنامه مدیریت ویژه^۴.

• **منطقه پایتختی بروکسل:** آنها هم‌چنین قانون خودشان را به نام (قانون برنامه‌ریزی فضایی بروکسل ۱۹۹۱)^۵ تعریف کرده‌اند. این قانون سه ابزار مهم در ارتباط با توسعه شهری یا قانون برنامه‌ریزی فضایی ارایه می‌دهد: برنامه‌های فضایی، اختیارات و قوانین توسعه شهری

در سطح محلی

استانی و شهرداری: استان‌ها و شهرداریها به وسیله قانون منطقه‌ای کنترل می‌شود، که در قوانین استانی (از تاریخ ۱۸۳۶، آخرین بازبینی در سپتامبر ۲۰۰۳) و قوانین شهرداری (آخرین بازبینی در سپتامبر ۲۰۰۳) طرح شده است.

برنامه‌های فضایی تهیه شده در هر سطح

سطح ملی: هیچ برنامه کلی در سطح ملی وجود ندارد.

سطح منطقه‌ای: برنامه چشم انداز^۶، برنامه‌های اجرایی^۷ به طور قانونی الزام‌آور برنامه‌های کاربری زمین بودند که می‌تواند یک منطقه، یک زیر منطقه، یک شهرداری یا قسمتی از شهرداری را بپوشاند. آن‌هایی که منطقه‌ها یا زیرمنطقه‌ها را می‌پوشاند در سطح منطقه‌ای تهیه شده است. قبل از پذیرش نهایی، از نظر قانونی نیاز است که برنامه‌های کاربری زمین در طی فرایند بازدید و بازرسی عمومی قرار داده شود.

• **منطقه فلاندر:** طرح ساختار فضایی منطقه‌ای^۸ و طرح‌های اجرایی فضایی منطقه‌ای^۹. طرح ساختار فضایی منطقه‌ای بیش‌ترین توسعه آتی مطلوب منطقه فلاندر را ترسیم می‌کند. هدف آن خلق همبستگی بین همه ابتکارات و اقدامات آغازین فضایی در

- 1 . Le schéma de structure communal
- 2 . Le plan communal d'aménagement
- 3 . Règlement communal d'urbanisme
- 4 . Plan particulier d'aménagement
- 5 . Ordonnantie houdende Organisatie van de Planning en Stedenbouw
- 6 . Bestemmingsplannen
- 7 . Uitvoeringsplannen
- 8 . Regionale Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
- 9 . Regionale Ruimtelijke uitvoeringsplannen

منطقه است. طرح‌های اجرایی فضایی منطقه جهت اجرا و محکم ساختن برنامه ساختار فضایی تهیه می‌شود. این برنامه‌های اجرایی از نظر قانونی الزام‌آور هستند.

- **منطقه والون:** برنامه ساختار منطقه‌ای والون^۱ که استراتژی مدیریت و توسعه کلی برای منطقه والون به عنوان یک کل را در برمی‌گیرد. قانون توسعه منطقه‌ای^۲ که قوانین و ضوابط توسعه شهری منطقه‌ای را شامل می‌شود.
- **زیر منطقه‌ای والون:** برنامه زیر منطقه^۳ که طرح کاربری زمین^۴ یا منطقه‌بندی^۵ است، برنامه قسمت‌هایی از منطقه والونی را می‌پوشاند.
- **منطقه پایتختی بروکسل:** طرح توسعه منطقه‌ای^۶ بیش‌ترین توسعه مطلوب منطقه بروکسل با توجه به جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و زیست محیطی را بیان می‌کند. برنامه توسعه منطقه‌ای اساساً اکتشافی است. طرح کاربری زمین منطقه‌ای^۷ که به سال ۲۰۰۱ برمی‌گردد و بالاترین حد سلسله مراتب برنامه‌های قانونی را شکل می‌دهد، کاربری کلی همه قسمت‌های منطقه را بیان می‌کند. طرح کاربری زمین منطقه‌ای هم‌چنین می‌تواند ضوابط اندازه ساختمان‌ها را هم شامل شود. کلیه مجوزهای توسعه‌های شهری باید درون طرح^۸ منطبق شود. بعد از آن هم‌چنین قوانین فضایی منطقه‌ای موجود^۹ که ضوابط منطقه به عنوان یک کل یا بخشی از منطقه مانند دسترسی، جداسازی و امنیت ساختمان‌ها را ارائه می‌دهد.

سطح محلی

استانی

طرح کاربری زمین^{۱۰} یا طرح‌های اجرایی به طور قانونی برای طرح‌های کاربری زمین که می‌تواند یک منطقه، یک زیر منطقه، یک شهرداری یا بخشی از شهرداری را پوشاند،

- 1 . Le Schéma de développement de l'espace régional
- 2 . Règlement régional d'urbanisme
- 3 . Plan de secteur
- 4 . Destination
- 5 . Plan de destination: zonage
- 6 . Gewestelijk ontwikkelingsplan
- 7 . Gewestelijk bestemmingsplan
- 8 . Gewestelijk Bestemmingsplan
- 9 . Gewestelijke Stedenbouwkundige verordeningen
- 10 . Bestemmingsplannen

الزام آور است.

- **منطقه فلاندر:** طرح ساختاری استانی، طرح‌های اجرایی استانی. طرح ساختاری استانی^۱ بیش‌ترین توسعه مطلوب آتی هر استان را تعیین می‌کند. هدف آن خلق همبستگی بین همه اقدامات آغازین در استان به خصوص است. طرح‌های اجرایی استانی جهت اجرا و محکم ساختن طرح ساختاری استانی است. طرح‌های اجرایی به طور قانونی الزام آور هستند. طرح ساختاری استانی و طرح اجرایی استانی باید بر طرح ساختاری منطقه‌ای و طرح‌های اجرایی منطقه‌ای منطبق باشد.
- **منطقه والون:** هیچ برنامه‌ای در این سطح ندارد.
- **منطقه پایتختی بروکسل:** هیچ برنامه‌ای در این سطح ندارد.

شهرداری

- طرح‌های کاربری زمین یا طرح‌های اجرایی که شهرداری‌ها یا زیر شهرداری‌ها را می‌پوشاند، در سطح شهرداری تهیه می‌شود، هرچند باید در سطح منطقه‌ای تصویب شود.
- **منطقه فلاندر:** طرح ساختاری شهری، طرح اجرایی شهری. طرح ساختاری شهری بیش‌ترین توسعه آتی مطلوب شهر را به عنوان یک کل تعیین می‌کند. هدف آن خلق همبستگی بین اقدامات آغازین در شهر به خصوص است. طرح‌های اجرایی شهری جهت اجرا و محکم ساختن طرح ساختاری شهری تهیه می‌شود. طرح‌های اجرایی از نظر قانونی الزام آور است. طرح ساختاری شهری و طرح‌های اجرایی شهری باید با طرح ساختاری منطقه‌ای، طرح‌های اجرایی منطقه‌ای، طرح ساختاری استانی و طرح اجرایی استانی تطبیق داده شود.
  - **منطقه والون:** طرح ساختاری شهری که اطلاعاتی از قوانین، مدیریت و برنامه بیش‌ترین توسعه مطلوب شهر به عنوان یک کل را شامل می‌شود. برنامه مدیریت شهری یک طرح کاربری زمین یا منطقه‌بندی است. طرح شهر را به عنوان یک کل می‌پوشاند. قانون شهری شهرداری ضوابط و مقررات توسعه شهری شهرداری را شامل می‌شود.
  - زیر شهرداری والون: طرح مدیریت ویژه یک طرح کاربری زمین یا منطقه‌بندی است.

طرح بخش‌هایی از شهرداری را می‌پوشاند.

- **شهرداری پایتختی بروکسل:** طرح توسعه شهری بیش‌ترین توسعه مطلوب شهری با توجه به جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، ترافیکی و زیست محیطی را بیان می‌کند. طرح توسعه شهری اساساً اکتشافی است، ولی می‌تواند قانونی بر اساس کاربری‌های خاص داشته باشد.
- **زیر شهرداری پایتخت بروکسل:** طرح کاربری زمین یا هدف ویژه که جزئیات کاربری هر قسمتی از شهرداری را بیان می‌کند. طرح‌های مقصد ویژه هم‌چنین می‌تواند ضوابط اندازه و کیفیت زیبایی ساختمان‌ها را شامل شود.

مقایسه بین سه منطقه بلژیک از نظر خدمات و ابزار برنامه‌ریزی^۱

همان‌طوری که اشاره شد، برنامه‌ریزی فضایی در مناطق سه‌گانه در بلژیک تفاوت زیادی با هم دارد. به منظور مقایسه بین برنامه‌ریزی فضایی در سه منطقه والون، فلاندر و پایتخت بروکسل جداول زیر ارائه شده است.

• چارچوب قانونی

منطقه والون	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه فلاندر
قانون والون از برنامه‌ریزی روستایی، شهرسازی و میراث (CWATUP) ۱۹۹۷/۱۱/۲۷	ضوابط ارگانیک برنامه‌ریزی و شهرسازی - ۱۹۹۱/۰۸/۲۹ جایگزین شده به وسیله COBAT	حکم ضوابط و برنامه‌ریزی فضایی - ۲۰۰۰/۰۵/۰۱

• طرح‌های جامع/توسعه

منطقه والون	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه فلاندر
طرح توسعه ناحیه منطقه‌ای والون (SDER) (ex PRATwallon) ۱۹۹۹/۰۵/۲۷	طرح توسعه منطقه‌ای (GewOP) - ۱۹۹۵/۰۳/۲۹ ۲۰۰۲/۰۹/۱۲	طرح ساختاری فضایی فلاندر (RSV) - ۱۹۹۷/۰۹/۲۳

۱. برگرفته از مکاتبه انجام شده با Etienne Christiaens مسؤول برنامه‌ریزی فضایی کشور بلژیک.

• طرح ساختاری استانی (PRS)

منطقه والون	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه فلاندر
طرح توسعه محلی (+ قانون شهرسازی محلی)	طرح توسعه محلی	طرح ساختاری محلی

• نقشه یا طرح توسعه

منطقه والون	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه فلاندر
نقشه تراکم		طرح جامع
طرح توسعه برای باززنده سازی شهری		

• طرح های ضابطه ای ابداعی عمومی

منطقه والون	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه فلاندر
طرح های بخشی	طرح کاربری زمین منطقه ای	طرح اجباری منطقه ای - بازبینی
طرح کاربری زمین محلی	طرح کاربری زمین محلی	طرح کاربری زمین محلی
		طرح کاربری زمین بخشی : بنگاههای اقتصادی نامناسب، فراغت نامناسب، وسایل راحتی جوانان و ورزشی
	برنامه اقدامات اولویت دار (PAP)	
طرح های هم محور و تنظیم شده مانند قوانین جمعی	طرح های هم محور و تنظیم شده مانند قوانین جمعی	طرح های هم محور و تنظیم شده مانند قوانین جمعی
طرح سلب مالکیت	طرح سلب مالکیت	طرح سلب مالکیت

• طرح‌های اجباری اقدامات آغازین خصوصی

منطقه فالاندر	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه والون
برنامه‌های تقسیم مجدد به وسیله تقسیم قطعات زمین	برنامه‌های تقسیم مجدد به وسیله تقسیم قطعات زمین	برنامه‌های تقسیم مجدد به وسیله تقسیم قطعات زمین
تصدیق امضای شهرسازی	تصدیق امضای شهرسازی	تصدیق امضاء شهرسازی

• ضوابط

منطقه فالاندر	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه والون
ضوابط/قوانین ساختمانی منطقه‌ای	ضوابط/قوانین شهری منطقه‌ای	ضوابط/قوانین شهری منطقه‌ای
		ضوابط منطقه‌ای برای تجمیع مناظر
ضوابط/قوانین ساختمانی محلی	ضوابط / قوانین شهری محلی	ضوابط/ قوانین شهری محلی
	ضوابط / قوانین ناحیه شهری	
قوانین محلی برای تقسیم قطعات		قوانین محلی برای تقسیم قطعات

• مطالعات بخشی (برنامه بخشی)

منطقه فالاندر	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه والون
طرح پارکینگ و تحرک محلی / منطقه‌ای + طرح علائم جاده‌ای + طرح‌های تحرک برای سرمایه گذاری	طرح برای تحرک و فضاهای عمومی	تحرک محلی / منطقه‌ای و برنامه پارکینگ + طرح علائم جاده‌ای + طرح‌های تحرک برای سرمایه گذاری
مطالعه محلی برای نیازهای مسکن		طرح مسکن محلی مانند کدهای مسکن
طرح تجاری استراتژیک		
طرح توسعه طبیعی محلی	طرح منطقه‌ای برای شبکه سبز یا آبی	طرح توسعه طبیعی محلی
طرح کشاورزی محلی		طرح توسعه روستایی محلی

• طرح‌های عملی / رویکرد محلی

منطقه فالاندر	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه والون
طرح‌های توسعه همسایگی	مناقصه یا معاهدات همسایگی - برنامه چهار سال یک بار برای احیای همسایگی	احیای شهری - اقدام جهت احیای شهری - مناطق برای اولویت مداخلع
	معاهدات اقدامات آغازین	
معاهدات شهروندی / امنیتی	معاهدات شهروندی / امنیتی	معاهدات شهروندی / امنیتی
پروژه‌های تجمیع زمین		پروژه‌های تجمیع زمین
		معاهدات رودخانه‌ها
		پروژه‌هایی برای اصلاح مناظر
		پروژه برای احیای نواحی فعال اقتصادی
		پروژه برای پاکسازی نواحی مورد خواست منطقه‌ای
برنامه برای جاده‌های عبوری	معاهده جاده‌ای	پروژه توصیف مجدد برای مداخله در تراکم
ساختمان‌های مکان‌های، جاده‌ها و پیرامون آن‌ها	ساختمان‌های مکان‌های، جاده‌ها و پیرامون آن‌ها	ساختمان‌های مکان‌های، جاده‌ها و پیرامون آن‌ها

• مطالعات امکان‌پذیری

منطقه فالاندر	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه والون
مطالعه امکان‌پذیری / مکان گزینی / دسترسی	مطالعه امکان‌پذیری / مکان گزینی	مطالعه امکان‌پذیری / مکان گزینی / دسترسی
مطالعات اثرات اجتماعی - اقتصادی	مطالعات اثرات اجتماعی - اقتصادی	مطالعات اثرات اجتماعی - اقتصادی
تحلیل SWOT	تحلیل SWOT	تحلیل SWOT

• مطالعات ارزیابی

منطقه فالندر	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه والون
گزارش ارزیابی زیست محیطی (EAR)	مطالعه ارزیابی زیست محیطی (EAS) - گزارش ارزیابی - آگاهی اولیه	مطالعه ارزیابی زیست محیطی (EAS)
گزارش ارزیابی تحرک و جابه جایی		
گزارش ارزیابی راهبرد		
ارزیابی زیست محیطی استراتژیک	ارزیابی زیست محیطی استراتژیک	ارزیابی زیست محیطی استراتژیک

• شرایط برای حاکمیت (خود مختاری) شهرداری‌ها

منطقه فالندر	منطقه پایتختی بروکسل	منطقه والون
طرح ساختاری محلی	گرایش به تقسیم به پروژه‌های بزرگ از خواست‌های منطقه‌ای و پروژه‌های کمی از خواست‌های محلی	نقشه ساختاری محلی
خدمات رسانی عمومی شهری محلی		ضوابط شهرسازی محلی
کمیته‌های محلی برای برنامه‌ریزی فضایی		کمیته مشورتی محلی برای برنامه‌ریزی شهری / منطقه‌ای
ثبت طرح‌ها و پروانه‌ها		
ثبت ساختمان‌های خالی و قطعات ساخته نشده		

نتیجه

بررسی تاریخ حکومتی بلژیک نشان می‌دهد که این کشور در سال ۱۸۳۰ مستقل گردیده و نظام حکومتی یکپارچه داشته‌است و در این دوره برنامه‌ریزی فضایی در حیطه اختیارات دولت مرکزی بوده است. به دنبال تغییرات ایجاد شده در کشور ناشی از اختلافات قومی و نژادی با اصلاحات به عمل آمده در قانون اساسی طی سال‌های ۱۹۷۰، ۱۹۸۰ و ۱۹۸۸ بلژیک هم به یک کشور فدرال منحصر به فرد متشکل از دولت فدرال در بروکسل، سه جامعه زبانی (جامعه فلاندری هلندی زبان، جامعه فرانسوی و جامعه آلمانی زبان) و سه منطقه (فلاندر، والون و منطقه پایتختی بروکسل) تبدیل گردیده است.

در وضع جدید دولت مرکزی مسؤولیت سیاست خارجی، دفاع، سیاست پولی و مالی و امور عمران سراسری مانند شبکه راه‌های مهم و فرودگاه‌ها و بنادر مهم را بر عهده دارد. اما بیشتر اختیارات و مسؤولیت‌ها از جمله برنامه‌ریزی فضایی به مقامات منطقه‌ای واگذار شده است.

لایه میانی حکومت از سه جامعه فرهنگی و سه منطقه اقتصادی تشکیل شده است. جوامع فرهنگی متشکل از اقوام فلان (هلندی)، فرانسوی و آلمانی زبان مسؤولیت امور فرهنگی، اجتماعی و مکان‌ها و بناهای پرارزش را بر عهده دارند و مناطق اقتصادی متشکل از فلاندر، منطقه والون و بروکسل متصدی امور اشتغال، سرمایه‌گذاری عمومی، راه‌های ماشین رو، حفاظت محیط زیست و قانون‌گذاری، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای هستند. همان‌طور که دیده می‌شود برنامه‌ریزی فضایی در حیطه اختیار مناطق است. هر منطقه مقررات برنامه‌ریزی مربوط به خود را تدوین و برنامه‌های منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای را تهیه می‌کند و فقط در موارد محدود مانند شبکه راه‌های اصلی دولت فدرال در برنامه‌ریزی فضایی دخالت می‌دهد.

با توجه به تفاوت در سیاست‌های برنامه‌ریزی در مناطق از یک سو، و دامنه وسیع اختیارات آنها در برنامه‌ریزی فضایی از سوی دیگر تفاوت‌های برجسته‌ای در ساختار نظام برنامه‌ریزی بین مناطق دیده می‌شود، هر چند اساس برنامه‌ریزی تا همین اواخر به قانون منطقه‌بندی و برنامه‌ریزی سال ۱۹۶۲ متکی بود (نیومن، ۱۳۸۶، ص ۸۴). از سال ۱۹۸۰ هر یک از مناطق برنامه‌ریزی فضایی منحصر به خود را داشته‌اند که این قوانین برنامه‌ریزی فضایی عمدتاً در سال ۲۰۰۳ مورد بازبینی قرار گرفته‌است. نکته مهم در برنامه‌ریزی فضایی

بلژیک اهمیت همخوانی و ارتباط بین برنامه‌ریزی در هر لایه حکومتی با برنامه‌های لایه بالاتر می‌باشد.

همانطوری که اشاره گردید کشور بلژیک در سطح ملی فاقد طرح یا برنامه‌ریزی فضایی است.

در سطح منطقه‌ای و محلی هر یک از مناطق اقتصادی سیاست‌های متفاوتی را دنبال می‌کنند:

در منطقه فلاندرها نظام برنامه‌ریزی در سه سطح منطقه‌ای، استانی و شهرداری عمل می‌کند. در سطح منطقه‌ای طرح‌های ساختار فضایی منطقه‌ای و طرح‌های اجرایی منطقه‌ای تهیه شده، در سطح استانی و شهری طرح ساختاری و اجرایی استانی و شهری انجام می‌گردد. تأکید بر توسعه پایدار و تمرکز دادن رشد به خصوص رشد شهرهای بزرگ مانند آنور و بروکسل می‌باشد.

در منطقه والون نظام برنامه‌ریزی بیش از دو لایه، یعنی منطقه‌ای و محلی ندارد. طبق قانون در هر دو سطح طرح‌های ساختاری و اجرایی تهیه می‌شود. البته طرح‌های سطح زیرمنطقه‌ای که طرح‌های منطقه‌بندی هم هستند، تهیه می‌گردد که بخشی از منطقه والون را می‌پوشاند.

منطقه پایتخت بروکسل هم نظام برنامه‌ریزی دو سطحی به موقع اجرا گذاشته شده است. هر دو لایه منطقه‌ای و محلی (شهرداری) مکلف به تهیه برنامه‌های توسعه و برنامه‌های کاربری یا تخصیص زمین‌ها هستند. برنامه‌هایی که به تصویب شهرداری می‌رسد باید به تصویب منطقه نیز برسد. برنامه‌های توسعه چارچوب سیاست‌های کلی است و برنامه‌های تخصیص کاربری زمین‌ها را مشخص می‌کند.

منابع و مأخذ

۱. توفیق، فیروز (۱۳۸۴)، "آمایش سرزمین تجربه جهانی و انطباق آن با وضع ایران"، تهران، دبیرخانه شورای عالی شهرسازی و معماری وزارت مسکن و شهرسازی.
۲. قریب، فریدون (۱۳۸۷)، "بررسی نظام تطبیقی شهرسازی"، چاپ دوم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۳. نیومن، پیتر و اندی، تورنلی (۱۳۸۶)، "برنامهریزی شهری در اروپا"، ترجمه عارف اقوامی مقدم، تهران، انتشارات آذرخش.
4. Balchin et al, (1999), pp. 155-160; ISo CaRP, 192, pp. 16-23
5. Brussels Spatial Planning Ordinance (1991).
6. Code Wallon de l'Amenagement du Territoire, de l'Urbanisme et du Patrimoine
7. Etienne Christiaens, (1999), adapted in april 2003, "*comparison between the three Belgian regions concerning the planning tools and services*".
8. Federal Department of the Environment Studies and Coordination Office (2002), Third National Communication under the United Nations Framework Convention on Climate Change
9. Flemish Decree on Spatial Planning (1999, last revised November 2003)
10. <http://mrw.wallonie.be/dgatlp/dgatlp/Pages/DAU/Pages/Accueil.htm>
(website of the Wallonian Division of Urban Management)
11. <http://www.diplomatie.be/en/belgium/belgiumdetail.asp?TEXTID=1586>
12. <http://www.diplomatie.be/en/belgium/belgiumdetail.asp?TEXTID=1726>
13. <http://www.eukn.org/belgium/belgianurbanpolicy/index.html>
14. The EU compendium of spatial planning systems and policies – Belgium.
15. www.belgium.be
16. www.espace-project.org
17. www.wikipedia.org